

Człowiek
a światy wirtualne

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 2668

Człowiek a światy wirtualne

pod redakcją
Andrzeja Kiepasa, Marioli Sułkowskiej
i Magdaleny Wołek

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2009

Redaktor serii: Filozofia
Andrzej Kiepas

Recenzent
Andrzej Papuziński

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Redaktor: Barbara Konopka

Projektant okładki i stron działowych: Paulina Tomaszewska-Cieply

Redaktor techniczny: Małgorzata Pleśniar

Korektor: Luiza Przełożny

Copyright © 2009
by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1793-9

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 12,0. Ark. wyd. 14,5. Przekazano do łamania w listopadzie 2008 r. Podpisano do druku w czerwcu 2009 r. Papier offset. kl III, 90 g Cena 25 zł

Skład i łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp | 7

Wirtualność wyzwaniem współczesności

Tadeusz Miczka

Czysta iluzja i testowanie realności: dwie rzeczywistości wirtualne — dwa uczestnictwa | 11

Lech W. Zacher

Odrealnienie człowieka i jego świata. Wstępne refleksje i uwagi | 31

Gerhard Banse

„Rzeczywistość wirtualna” i jej odniesienie do „rzeczywistości realnej” | 42

Anna Latawiec

Rola symulacji w kreowaniu świata wirtualnego | 50

Krzysztof Wieczorek

Inkontrofantomatyka, czyli filozofia spotkania w przestrzeni wirtualnej | 59

Grażyna Szumera

Skutki kulturowe wywołane przez współczesne środki komunikacji | 70

Przestrzeń wirtualności

Bogdan Zeler, Urszula Żydek-Bednarczuk

Homo communicans w świecie wirtualnym | 83

Elżbieta Struzik

Problem komunikacji w rzeczywistości wirtualnej — nowe wzorce komunikacyjne a problem tożsamości podmiotu | 92

Danuta Ługowska

Tożsamość a światy wirtualne | 108

Heinrich Badura

Etyczne aspekty światów wirtualnych w kontekście Unii Europejskiej | 117

Bartłomiej Gutowski

Net art. Sztuka w wirtualnej przestrzeni | 130

Alicja Balcerak

Dwa światy gier symulacyjnych | 144

Jarosław Kukowski

Wirtualność w ontologii teorii fizykalnych | 159

Stefan Konstańczak

Studia na odległość. Podmiotowość studenta w świetle teorii transakcyjnego dystansu Michaela G. Moore'a | 175

Miroslav Sapík

Man, biotechnology and cyberspace | 186

Wstęp

Problematyka związana z rozwojem współczesnych technik informacyjnych staje się przedmiotem intensywnych badań, dyskusji i sporów naukowych. Jest to zrozumiałe, z jednej strony, z uwagi na początkowy stan wielu zjawisk i obserwowanych obecnie procesów. Stopień ich niedookreślenia jest jeszcze często na tyle znaczny, że musi wywoływać odpowiednie kontrowersje i spory. Tym bardziej, iż rodzą się w tym względzie nie tylko określone obawy, ale również wiele, czasami może nawet przesadnych, oczekiwań. Z drugiej strony, zakres przemian spowodowanych przez upowszechnianie technik informacyjnych w różnych dziedzinach aktywności człowieka sprawia, że trudno byłoby dzisiaj odnaleźć taką dziedzinę indywidualnego czy zbiorowego życia człowieka, która nie pozostawałaby pod wpływem rozwoju tych technik. To prowadzi do dodatkowych trudności w intelektualnym i poznawczym ujęciu tak rozległego obszaru i wymaga z konieczności uczestnictwa przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, czemu w jakimś stopniu staraliśmy się zadośćuczynić, zapraszając do dyskusji reprezentantów różnych specjalności.

Niniejszy tom jest wynikiem rozmaitych inicjatyw podejmowanych przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Śląskiego, w ramach których zapraszaliśmy do dyskusji o problemach i perspektywach społeczeństwa informacyjnego przedstawicieli wielu ośrodków naukowych w Polsce i za granicą. Udało się jednocześnie niektórym z nich zachęcić do pozostawienia bardziej trwałego śladu tych dyskusji w postaci zamieszczonych tu artykułów. Wielość perspektyw badawczych udaje się jednak, jak sądzymy, zmieścić w dość pojemnym tytule odnoszącym się do „światów wirtualnych”. Bezpośrednio lub pośrednio zachodzące obecnie przemiany dotyczą w konsekwencji człowieka jako podmiotu, ale i zarazem przedmiotu

odpowiednich działań i procesów, stąd też ostateczny kształt tytułu prezentowanego tomu. Pojęcie „światy wirtualne” wydaje się dodatkowo w takim stopniu elastyczne, że pozwala umieścić w nim różnorodne zjawiska i przejawy tego, co określane jest dzisiaj często jako „rzeczywistość wirtualna”. Wirtualność zdaje się tworzyć pewną istotnie nową jakość w środowisku życia współczesnego człowieka. Jakość ta pozostaje jednak w swoich przejawach tak niejednorodna i generująca tak wiele różnorodnych efektów, że pojęcie „światy wirtualne” okazuje się tu bardziej adekwatne do wyrażenia owej płynności i różnorodności.

Problematykę tomu podzieliliśmy na dwie główne części. W pierwszej z nich — *Wirtualność wyzwaniem współczesności* — podejmowane są głównie problemy związane ze statusem światów wirtualnych. Nie jest bowiem dzisiaj do końca jasne, choć dysponujemy już określoną wiedzą w tym zakresie, na czym specyfika wirtualności w istocie polega. Stale powstają pytania o relacje pomiędzy światami realnymi a światami wirtualnymi, które też podjęte zostały w odpowiednich kontekstach w artykułach T. Miczki, L.W. Zachera i G. Bansego. Pytanie o specyfikę światów wirtualnych znajduje też swoje odpowiedzi w aspekcie strukturalnym (K. Wiczorek) czy genetycznym (A. Latawiec). Pierwszą część kończy artykuł G. Szumery, będący zarazem zapowiedzią tego, co zostanie rozwinięte w następnej części — *Przestrzeń wirtualności*, poświęconej zarówno różnym wymiarom świata wirtualnego, jak i skutkom jego upowszechniania, a nawet często zastępowania nim świata realnego. Autorzy poszczególnych tekstów poruszają się tutaj w rozmaitych sferach wirtualności: — w obszarze komunikowania jako istotnym elemencie współczesnej kultury (U. Żydek-Bednarczuk i B. Zeler, E. Struzik) nie tylko w wymiarze narodowym, lecz także europejskim, z uwzględnieniem pojawiających się tu dylematów etycznych (H. Badura); — w przestrzeni, w której zostaje sproblematyzowana kwestia tożsamości człowieka (D. Ługowska); — w dziedzinie sztuki (B. Gutowski), ale i w obszarach zbliżonych i pokrewnych, jak np. w nauce, dokładniej w naukach przyrodniczych (J. Kukowski), a także w edukacji (S. Konstańczak). — w sferze biotechnologii, której rozwojem zainteresował się M. Sapik, czego efektem jest oryginalna wersja artykułu zamykająca tom.

Nie wyczerpuje to oczywiście całej różnorodności światów wirtualnych i możliwych sposobów objawiania się ich znaczenia dla współczesnego człowieka. Trudne, a właściwie praktycznie niemożliwe jest objęcie całej tej różnorodności jedną publikacją naukową.